

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ПСИХОЛОГІЇ, ІСТОРІЇ ТА СОЦІОЛОГІЇ
КАФЕДРА ПСИХОЛОГІЇ**

**МОТИВАЦІЙНА СПРЯМОВАНІСТЬ ЯК ЧИННИК УСПІШНОСТІ
НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ ПЕРШОГО КУРСУ ЗВО**

Кваліфікаційна робота (проект)
на здобуття ступеня вищої освіти «магістр»

Виконала: здобувачка другого
(магістерського) рівня вищої освіти,
Спеціальності 053 Психологія
Освітньо-професійної програми
«Психологія»
Інна БЕЗГОДКОВА

Керівник:
докторка психологічних наук, професорка
Олена БЛИНОВА
Рецензент:
докторка психологічних наук, професорка
Світлана КУЗІКОВА

Херсон 2021

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. Теоретичне дослідження мотиваційної спрямованості як чинника успішності навчання студентів.....	7
1.1. Мотиви та мотивація у структурі особистості і діяльності людини.....	7
1.2. Психологічні особливості мотивації навчальної діяльності студентів.....	12
1.3. Мотиваційна спрямованість як фактор успішності особистості.....	15
Висновки до першого розділу.....	20
РОЗДІЛ 2. Емпіричне дослідження мотиваційної спрямованості як чинника успішності навчання студентів першого курсу ЗВО	23
2.1. Організація та особливості проведення дослідження (загальна характеристика вибірки та методів дослідження).....	23
2.2. Визначення мотивації навчання та мотивів учбової діяльності студентів першокурсників.....	24
2.3. Результати дослідження успішності навчання студентів та особливості їх мотивації досягнення	29
2.4. Визначення внутрішньої організації мотиваційної спрямованості студентів з різним рівнем успішності навчання.	33
Висновки до другого розділу.....	37
ВИСНОВКИ	40
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	43
ДОДАТКИ.....	44
Додаток А. Кодекс академічної доброчесності здобувача вищої освіти Херсонського державного університету.....	49

ВСТУП

Актуальність обраної теми дослідження. На сьогоднішній день у сучасному світі спостерігається підвищення вимог до особистості студента, зокрема, як до майбутнього спеціаліста. Зростає перелік важливих професійних компетенцій; від студента очікується нестандартне мислення, високий рівень рефлексії, стійкі знання та уміння їх застосовувати у практичній діяльності. Досягненню таких умінь та навичок може сприяти мотиваційна спрямованість студента, а саме, високий рівень мотивації навчальної діяльності.

Попри це, на сьогоднішній день також варто відзначити серйозні зміни у структурі самого навчання, що пов'язані з пандемією в Україні та світі. У такій ситуації мотиваційна спрямованість та успішність навчання у цілому можуть зазнавати серйозних змін, що потребують більш серйозного дослідження науковцями.

Будь-яка діяльність, зокрема навчальна, має більші перспективи у тій ситуації, коли в особистості домінують сильні та глибокі мотиви, що детермінують її активність у досягненні поставленої мети.

Мотивація особистості є однією з детермінуючих чинників активності та поведінки загалом, є складним утворенням, що детермінує поведінку, обумовлюється потребами, цінностями, цілями та ідеалами людини. У цілому мотивація виступає рушійною силою будь-якої діяльності людини. Одним із факторів успішного навчання та освоєння професійної діяльності є саме мотиваційна спрямованість.

Проблема мотиваційної спрямованості особистості представлена у працях сучасних науковців: Ю. Вінтюк, О. Гилюн, Т. Гордеєвої, С. Занюка, Є. Ільїна, С. Канюк, О. Макаревич, П. Якобсона та інших.

Проблематика мотивації навчальної діяльності висвітлена у доробках таких учених, як Л. Антипова, О. Гилюн, І. Баклицький, Н. Бакшаєва, В. Безмодна, К. Билахирова, О. Вербицкий, Є. Верисоцька, А. Воляннюк,

О. Кальчук, Т. Ковтун, Л. Мазуркевич, М. Моклюк, І. Набутовський, В. Олійник, А. Сільвейстр, Н. Стадульська, О. Яцишин та інших.

Значна кількість дослідників зазначають, що мотивація виступає детермінантою успішного навчання. Попри це слід вказати, що сама мотивація створює лише основу для розвитку студента, адже успішність залежить саме від реалізації його мотивів. Також варто зазначити, що початкова мотивація також має свої відмінності на різних курсах навчання. Зазначене вище обумовило вибір теми кваліфікаційної роботи «Мотиваційна спрямованість як чинник успішності навчання студентів першого курсу ЗВО».

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Робота написана в межах тематичного плану кафедри психології Херсонського державного університету «Особистісні та ситуаційні ресурси особистості в умовах життєвої та суспільної кризи» (державний реєстраційний номер 0119U103458).

Мета дослідження полягає у визначенні характеру взаємозв'язку мотиваційної спрямованості студентів-першокурсників з їх успішністю навчання.

Для досягнення мети дослідження поставлено виконання наступних **завдань**:

1. На основі вивчення сучасних теоретико-емпіричних досліджень визначити сутність, значення та особливості прояву мотиваційної спрямованості особистості. Проаналізувати значення мотивації у процесі навчальної діяльності студента.

2. Емпірично визначити мотиваційні тенденції та мотиви учбової діяльності студентів першокурсників. Проаналізувати рівень потреби в досягненнях та результати успішності навчання студентів.

3. Визначити внутрішню організацію мотиваційної спрямованості студентів з різним рівнем успішності навчання.

Об'єктом дослідження є мотиваційна спрямованість студента-першокурсника.

Предмет дослідження – теоретичне та емпіричне вивчення мотиваційної спрямованості як чинника успішності навчання студентів першого курсу ЗВО.

У роботі використані наступні **методи**: теоретико-методологічний аналіз, систематизація та узагальнення психологічних даних за проблемою дослідження; психодіагностичні методи: методика «Вивчення мотивів учбової діяльності студентів» (А. Реана, В. Якуніна); методика «Діагностики навчальної мотивації студентів» (А. Реана і В. Якуніна у модифікації Н. Бадмаєва); методика «Вивчення мотивації навчання у виші» (Т. Ільїної); опитувальник «Потреба в досягненнях» (Ю. Орлова); опитувальник «Вивчення мотивації успіху та страху невдач» (А. Реана); результати успішності студентів першокурсників під час складання зимової заліково-екзаменаційної сесії. Математико-статистичні методи: факторний аналіз.

Наукова новизна одержаних результатів:

- проведене теоретичне дослідження дозволило визначити сутність, значення та особливості прояву мотиваційної спрямованості особистості. Проаналізовано значення мотивації у процесі навчальної діяльності студента;
- емпірично досліджено мотиваційні тенденції та мотиви учбової діяльності студентів-першокурсників; проаналізовано рівень потреби в досягненнях та результати успішності навчання студентів;
- визначено внутрішню організацію мотиваційної спрямованості студентів з різним рівнем успішності навчання.

Практичне значення роботи. Матеріали досліджень можуть стати у нагоді студентам при підготовці до семінарських та практичних занять з навчальних дисциплін: «Загальна психологія», «Психологія особистості», «Вікова психологія», «Педагогічна психологія».

Апробація результатів дослідження. Результати дослідження обговорювалися на засіданні кафедри психології від 4 жовтня 2021 року (протокол № 3) та представлені у статті: «Мотивація навчальної діяльності студентів першого курсу ЗВО».

Структура та обсяг роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Список використаних джерел налічує 51 найменування. Повний обсяг роботи 48 сторінок. Основний зміст викладено на 42 сторінці. Робота містить 8 таблиць та 2 рисунки.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ МОТИВАЦІЙНОЇ СПРЯМОВАНOSTІ ЯК ЧИННИКА УСПІШНОСТІ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ

1.1. Мотиви та мотивація у структурі особистості і діяльності людини

У сучасній психологічній науці мотив розуміється як збуджувальний стимул, який має істотні взаємозв'язки з іншими категоріями діяльності особистості, перш за все – потребою.

Мотивація особистості має ширше значення, визначається через сукупність символів, що стимулюють активність особистості і позначають процес утворення мотивів. Отже, мотивація пояснює поведінку, а саме спрямованість та активність особистості. У цілому мотивація виступає рушійною силою будь-якої діяльності людини. Одним із факторів успішного навчання та освоєння професійної діяльності є саме мотиваційна спрямованість.

У сучасних наукових дослідженнях мотивація визначається як складний багаторівневий конструкт життєдіяльності людини. Так, А. Волянюк зазначає: «мотиваційна система людини має набагато більш складну будову, ніж простий ряд заданих мотиваційних констант. Вона описується виключно широкою сферою, що включає в себе й автоматично здійснювані установки, і поточні актуальні прагнення, і галузь ідеального, яка на даний момент не є актуальною, але виконує важливу для людини функцію, надаючи їй ту смислову перспективу подальшого розвитку спонукань, без якої поточні турботи повсякденності втрачають своє значення» (А. Волянюк) [11, с. 242]. Отже, мотивація складається з системи мотивів, а отже виступає складним, неоднорідним та багаторівневим утворенням у структурі особистості.

З метою більш детального вивчення терміну мотивації перейдемо до вивчення мотиваційних концепцій у працях провідних дослідників у зазначеній галузі. Засновник гуманістичної психології, А. Маслоу вважав, що будь-яка діяльність людини залежить від незадоволених потреб. Усі відомі людству потреби учений розклав у позиціях ієрархії, у залежності від їх значущості та необхідності для людини. На думку ученого, вищі потреби можуть обумовлювати поведінку людину лише при задоволенні нижчих потреб (Л. Хьелл, Д. Зиглер) [47].

У вітчизняній літературі можна зустріти найрізноманітніші визначення мотивації, однак вони в цілому не протирічать один одному. Так, вітчизняний психолог С. Рубінштейн розумів під мотивацією: «опосередковану процесом її відображення суб'єктивну детермінацію поведінки людини світом або через психіку, що реалізує детермінацію» (Мешков М. І., Мешков Д. М.) [цит. за 36, с. 39]. Дослідник визначає мотивацію через сутність предметів, що обумовлюють поведінку особистості. Схоже розуміння можна спостерігати в інших дослідженнях корифеїв психології. Так, В. Мясіщев зазначає: «особистість найбільш повно розкривається в тому, що для неї більш значуща, до чого вона прагне. Особистість яскраво проявляється в критичні моменти, особливо при вирішенні життєво важливих для неї завдань» (Мешков М. І., Мешков Д. М.) [цит. за 36, с. 39].

Інше розуміння мотивації можна спостерігати у дослідника В. Асєєва: «в основі будь-якого спонукання лежить діалектичне протиріччя між об'єктивно та суб'єктивно значущим для особистості і в тій же мірі її готовністю до дії. Під мотивацією він розумів детермінацію поведінки в цілому. Мотивація включає в себе всі види спонукань – мотиви, потреби, інтереси, прагнення, цілі, потяги, установки або диспозиції» (Мешков М.І., Мешков Д. М.) [цит. за 36, с. 40].

Важливе значення мають і інші властивості особистості, що обумовлюють її спрямованість. Так, американський психолог Г. Олпорт

зазначає: «Інтереси, домагання, фобії, відносини, схильності, пристрасті (хобі), цінності, смаки тощо – всі вони є рисами і в той же час і мотивами. Це буде неточним, якщо сказати, що всі мотиви є рисами ... деякі з рис мають мотиваційне (направляє) значення, а інші – більш інструментальне значення» (Мешков М. І., Мешков Д. М.) [цит. за 36, с. 39].

Мотивація відрізняється від мотиву. Мотивація виступає у вигляді складного механізму співвіднесення особистістю зовнішніх і внутрішніх факторів поведінки, визначає виникнення, напрямок і способи здійснення конкретної діяльності. Завдяки їй приводяться у відповідність мета діяльності і засоби її досягнення, відбувається доцільність і осмисленість дій. Мотив більш вузьке поняття. Мотив є психологічний фон, на якому розгортається процес мотивації поведінки у цілому. За допомогою мотивів і емоцій створюється і виявляється психологічне забарвлення тієї чи іншої поведінки, діяльності.

У дослідженні Н. Демиденко були отримані наступні результати емпіричного вивчення типів мотивації особистості: визначено, що особливості ієрархії потреб особистості відображаються у профілі потреб; профіль потреб характеризує певний тип мотивації, а тип мотивації представляє собою цілісне відображення актуального стану мотиваційно-потребової сфери особистості (Демиденко Н. Н.) [19, с. 208]. Отже, дослідниця визначає мотивацію через профіль потреб особистості.

Важливе значення у мотивації поведінки особистості займають мотиви. Саме мотиви наповнюють змістом сутність мотивації. Мотив – це внутрішня детермінація активності особистості, що дозволяють задовольнити її потреби.

Нам імпонує класифікація мотивів особистості, що представлена у науковій статті Ю. Вінтюк (Ю. Вінтюк) [9, с. 284]:

Основні види мотивів особистості

	Внутрішньозумовлені мотиви (власні вимоги)	Зовнішньозумовлені (вимоги оточення)
Соціальні	<p style="text-align: center;">Психологічні</p> <p style="text-align: center;"><i>Залежно від того, реалізації якої психологічної якості задіює мотив:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. уподобань; 2. цікавості; 3. обов'язку; 4. гідності; 5. моральні; 6. естетичні; 7. переконань; 8. віри; 9. самовдосконалення; 10. творчості; 11. марновірства; 12. марнославства; 13. страху; 14. неповноцінності. 	<p style="text-align: center;">Соціального оточення</p> <p style="text-align: center;"><i>Залежно від того, на отримання (чи уникнення втрати) якого суспільного блага орієнтований мотив:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. схвалення; 2. приналежності; 3. ролеві; 4. престижу; 5. достатку; 6. необхідності; 7. уникнення неприємностей; 8. конкуренції; 9. примусу; 10. успіху; 11. уникнення невдач; 12. ідентифікації; 13. ворожнечі.
Біологічні	<p style="text-align: center;">Фізіологічні (фізичні вимоги)</p> <p style="text-align: center;"><i>Залежно від того, у задоволенні якої з фізичних потреб задіяно мотив:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. їжі; 2. відпочинку; 3. сну; 4. уникнення болю; 5. сексу. 	<p style="text-align: center;">Фізичного оточення (вимоги до природного оточення)</p> <p style="text-align: center;"><i>Залежно від того, на отримання якого природного блага орієнтований мотив:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. наявності тепла, світла, вологи; 2. наявності повітря, води, їжі; 3. відсутності небезпеки; 4. наявності комфорту; 5. чистоти довкілля.

Отже, орієнтуючись на дослідження автора можна говорити про те, що мотиви особистості можна класифікувати за десятьма ознаками:

1) вплив чинників – внутрішньозумовлені або зовнішньозумовлені мотиви; 2) природа виникнення мотивів – біологічні та соціальні. Ю. Вінтюк зазначає: «3) залежно від того, які прояви активності мотивуються, мотиви поділяються на мотиви поведінки і діяльності; 4)

залежно від того, яка поведінка чи діяльність мотивується, мотиви бувають моральні і аморальні; 5) за місцем в ієрархії мотивів (ступенем актуальності): домінуючі (або актуальні) і недомінуючі (або потенційні); 6) за адекватністю до наявних умов: адекватні і неадекватні; 7) за суспільною значущістю: добродійні і злочинні; 8) за наявністю вигоди: корисливі і безкорисливі; 9) за відповідністю до критеріїв психічного здоров'я: нормальні і патологічні; 10) за відповідністю до вимог збереження здоров'я людини: здорові і нездорові» (Ю. Вінтюк) [9, с. 283].

Підводячи підсумок вивчення мотивів та мотивації у структурі особистості і діяльності людини можемо зазначити наступне:

1. У сучасній психологічній науці *мотив* розуміється як збуджувальний стимул, який має істотні взаємозв'язки з іншими категоріями діяльності особистості, перш за все – потребою. *Мотивація* особистості має ширше значення, визначається через сукупність символів, що стимулюють активність особистості і позначають процес утворення мотивів. Отже, мотивація пояснює поведінку, а саме спрямованість та активність особистості. У цілому мотивація виступає рушійною силою будь-якої діяльності людини. Одним із факторів успішного навчання та освоєння професійної діяльності є саме мотиваційна спрямованість.

2. Мотиви особистості формуються під впливом наступних чинників: внутрішні або зовнішні; біологічних або соціальних; активності особистості (мотиви діяльності та поведінки); виду поведінки чи діяльності (аморальні та моральні); ієрархії мотивів (актуальні або потенційні); адекватності умов здійснення (адекватні або неадекватні); суспільністю значення (корисливі чи безкорисливі) та психічного здоров'я (нормальні або патологічні).

1.2. Психологічні особливості мотивації навчальної діяльності студентів

Мотивація особистості є однією з детермінуючих чинників її діяльності та поведінки загалом. Зважаючи на те, що мотиви співвідносяться з пізнавальними процесами особистості, на сьогоднішній день залишаються актуальними об'єктами психологічних досліджень. Не дивлячись на досить значну кількість досліджень у даній галузі, діагностика та моніторинг мотивів і мотивації людини у різних професійних і життєвих ситуаціях залишаються, і ще довго залишатимуться актуальними.

У цілому мотивація є складним утворенням, що детермінує поведінку людини та обумовлюється потребами, цінностями, цілями та ідеалами.

На думку дослідника О. Яцишина, навчальна діяльність обумовлюється не лише окремо взятим домінуючим мотивом, а є полімотивованою: «мотиви учіння утворюють складну і таку, що зазнає постійних змін, систему, в котрій поряд із загальними фундаментальними, що мають вирішальне значення (як правило, вони бувають тісно пов'язані з головними життєвими цінностями), з'являється і зникає маса інших, обумовлених особливостями життєвої ситуації. У всьому цьому різноманітті не завжди вдається розібратися навіть самій особистості, у свідомості котрої мотиви присутні як нечіткі ваблення, а інколи вони зовсім не усвідомлюються» (О. Яцишин) [50, с. 82].

У науковій літературі можна виділити три основні види навчальної мотивації: мотивація на одержання знань, прагнення до придбання знань, допитливість; мотивація на придбання професії, прагнення отримати професійні знання і сформувати професійно важливі якості; мотивація на одержання диплома, прагнення отримати диплом.

Мотивація навчання формується з переліку спонукань, що постійно

змінюються і утворюють нові взаємозв'язки один з одним. Навчальна мотивація тісно пов'язана з професійною мотивацією. Професійна мотивація утворюється з факторів і процесів, що направляють особистість до вивчення майбутньої професії; є внутрішнім рушійним чинником розвитку професіоналізму особистості у цілому. Професійна мотивація формується у студентів під впливом чинників навколишнього дійсності, роботи з професійною орієнтацією та професійним самовизначенням, що проводиться школою, вузом або спеціалізованими установами (Антипова Л. О., Стадульська Н. О.) [1].

У своїй науковій статті дослідниці Л. Антипова та Н. Стадульська виокремлюють дві групи формування мотивації навчання студентів: 1) педагогічні, що забезпечують використання колективних, групових та індивідуальних форм навчання; створення ситуацій досягнення успіху; проблемний характер навчання; різноманітність і емоційне забарвлення навчального матеріалу; організацію педагогічної практики, науково-дослідної та самостійної позааудиторної роботи студентів; організацію контролю і самоконтролю; 2) психологічні, які передбачають застосування стимулюючої діагностики для визначення потенціалу студентів при формуванні мотивації навчання, оцінки її результатів, створення ситуації рефлексії студентами результатів діагностики; профілактики; групових та індивідуальних форм психологічного консультування та психологічної корекції. В умовах вузу психологічний тренінг є найбільш ефективним методом формування мотивації навчання студентів, яке відбувається через придбання, аналіз і переоцінку власного життєвого досвіду в процесі групової взаємодії (Антипова Л. О., Стадульська Н. О.) [1].

Під час професійної діяльності мотиваційна спрямованість зазнає різних змін у залежності від міри прояву суб'єктності особистості. Як зазначає О. Ковальчук: «під час переходу на вищий рівень суб'єктності змінюється вираженість та взаємодія мотивів професійної діяльності, а критерієм суб'єктності у цьому напрямі може бути ступінь взаємодії

мотивів у мотиваційній сфері. На рівні суб'єкта діяльності мотивація визначається потребою бути професіоналом, потребою оволодіння професійною діяльністю. Загально визнано, що особистість реалізується в праці, а способом задоволення цієї потреби буде вибір професії на основі системи цінностей, здібностей, загальної й професійної спрямованості та прагнення досягти успіху» (Ковальчук О. П.) [29, с. 136].

Цікаві дослідження отримані ученими, що вивчають професійну діяльність особистості. Так, В. Вілюнас зазначає, що мотиви професійної діяльності залежать від психологічних особливостей професії, наприклад, мотиву престижу. Г. Балл центральним у професійній спрямованості людини виокремлює саме мотиваційний компонент. Дослідник О. Кальчук виокремлює такі функції мотивації професійної діяльності особистості: спонукальну, що обумовлює активність саме до професії; спрямовуючу, що опредмечує мету у професійній сфері та регулюючу, що характеризує ціннісні орієнтації людини та її основні мотиви у професії (Ковальчук О. П.) [29].

У статті О. Ковальчук представлена класифікація типів професійної мотивації І. Васильєва: «адекватний тип мотивації – ціннісні орієнтації і мотиви повністю узгоджуються з реальною суспільно-значимою поведінкою особистості, відповідають морально-етичним вимогам, що висуваються професією; ситуаційний тип – вирішальний вплив на вибір професії мають зовнішні фактори: матеріальна зацікавленість, зовнішній престиж професії, романтична привабливість; конформістський тип – професійний вибір відбувається під впливом референтної групи, часто без урахування власних індивідуальних особливостей, здібностей і спрямованості; компенсаторний тип – оволодінню професією, яка асоціюється у людей з проявами мужності, рішучості, самостійності тощо; кримінальний тип – характеризується неявною антисоціальною спрямованістю. Люди з такою мотивацією прагнуть використати професію з власною метою, яка насправді не відповідає вимогам, що постають перед

професіоналами» (Ковальчук О. П.) [29, с. 137].

Отже, мотивація навчання формується з переліку спонукань, що постійно змінюються і утворюють нові взаємозв'язки один з одним. Навчальна мотивація тісно пов'язана з професійною мотивацією. Професійна мотивація утворюється з факторів і процесів, що направляють особистість до вивчення майбутньої професії; є внутрішнім рушійним чинником розвитку професіоналізму особистості у цілому.

1.3. Мотиваційна спрямованість як фактор успішності особистості

Сучасні дослідження в області мотивації особистості, що проведені в останні два десятиліття як за кордоном, так і в нашій країні, послідовно демонструють, що вплив зовнішньої мотивації на успішність менш однозначно, ніж вплив внутрішньої мотивації. У деяких випадках зовнішня мотивація надає значимий позитивний вплив на академічні досягнення. Встановлено, що найбільш негативний вплив на успішність учбової діяльності і психологічне благополуччя дитини надає екстернальна регуляція і інтроєктивна регуляція, оскільки вони фруструють потребу індивіда в автономії (Гордєєва Т. О.) [15, с. 39].

Саме мотивація навчальної діяльності є необхідною для здійснення навчального процесу, оскільки негативне ставлення до навчання може стати причиною низької успішності і у цілому заважати засвоїти обрану професію.

Важливе значення у вивченні мотивації як фактору успішності особистості займає питання пріоритетності тих чи інших видів мотивів для успішності саме навчальної діяльності.

У науковій статті А. Сільвейстр та М. Моклюк наводиться класифікація навчальних мотивів А. Маркової: «авторка поділяє мотиви навчальної діяльності на пізнавальні та соціальні мотиви. До пізнавальної

мотивації відносять: широкі пізнавальні мотиви (орієнтація на оволодіння новими знаннями – фактами, явищами, закономірностями); навчально-пізнавальні мотиви (орієнтація на засвоєння способів добування знань, прийомів самостійного набуття знань); мотиви самоосвіти (орієнтація на набуття додаткових знань, тобто на побудову спеціальної програми самовдосконалення). Соціальні мотиви, що мають відповідні рівні: широкі соціальні (обов'язок і відповідальність, розуміння соціального значення навчання); вузькі або позиційні мотиви (прагнення зайняти певну позицію у відносинах з оточуючими, отримати від них схвалення); мотиви соціального співробітництва (орієнтування на різні способи взаємодії з іншими людьми)» (А. Сільвейстр та М. Моклюк) [цит. за 43, с. 154].

Знана кількість емпіричних досліджень підтверджують зв'язок мотиваційної спрямованості з успішністю навчання студентів. Так, В. Олійник зазначає: «дослідники Б. Даданова, Е. Савонько, Н. Симонова встановили позитивний зв'язок мотиваційних орієнтацій із успішністю студентів. Найщільніше пов'язаними з успішністю виявилися орієнтації на процес і на результат, менше – орієнтація на оцінку викладача. Зв'язок орієнтації на уникнення неприємностей слабкий. У той же час результати дослідження (М. Ліпкин, Н. Яковлева) продемонстрували, що успішність навчання студентів у ЗВО залежить від багатьох аспектів психофізичної активності. Одним із цих чинників успішності, на їх думку, є мотиваційна складова діяльності. Аналогічний результат був отриманий у дослідженні В. Якуніна, Н. Мешкова, виявилось, що «сильні» і «слабкі» студенти відрізняються один від одного не рівнем інтелекту, а мотивацією навчальної діяльності» (Олійник В.В.) [38, с. 214].

Більшість дослідників зазначають, що мотивація виступає детермінантою успішного навчання. Попри це слід вказати, що сама мотивація створює лише основу для розвитку студента, адже успішність залежить саме від реалізації його мотивів. Також варто зазначити, що початкова мотивація також має свої відмінності на різних курсах навчання.

Цікаві результати вивчення мотивації навчальної діяльності як фактора успішності були отримані у дослідженні Т. Гордєєвої. Авторка виокремлює три базові типи мотивації – внутрішню, автономну і контрольовану.

Внутрішня мотивація має три характерних варіанти – мотивація досягнення, мотивація компетентності і мотивація пізнання (останній тип релевантний для навчальної діяльності, у разі будь-якої іншої це буде задоволення від процесу її виконання). Природа внутрішньої мотивації власне діяльнісна, оскільки стимул до виконання діяльності виходить від неї самої, її особливостей. Базове підставу для виділення внутрішньої мотивації – відчуття інтересу по відношенню до діяльності, яку людина виконує насамперед заради неї самої. Внутрішня мотивація виникає спонтанно, оскільки відповідає природі людської істоти, але вона може бути підтримана і природними для неї засобами – роботою з цікавим матеріалом, що володіє оптимальним ступенем труднощі, спілкуванням з людьми, які є носіями і зразками внутрішньої мотивації (Гордєєва Т. О.) [15, с. 39].

Основні потреби, які задовольняються в ході виконання діяльності, які спонукають домінуючою внутрішньою мотивацією, – це потреби в компетентності, досягненні і пізнанні. Потреба в досягненні проявляється в прагненні (бажанні) домагатися найкращих результатів в області, яку індивід вважає важливою і значущою. Досягнення можуть бути різними – від рішення складного завдання, завершення добре зробленої справи, усвідомлення власного росту, до благополуччя інших людей і поліпшення відносин з ними. Потреба в компетентності означає прагнення до самостійного досягнення різних зовнішніх і внутрішніх результатів, досягнення відчуття ефективності, власного зростання, саморозвитку і майстерності в обраній галузі. Потреба в пізнанні властива всім людським істотам, її зачатки мають місце вже у тварин. Вона проявляється в інтересі, ентузіазмі, допитливості, прагнення пізнавати нове, розуміти навколишній

світ, причини різноманітних явищ дійсності. Складові цієї мотиваційної тріади мають різний фокус, або спрямованість – на творення і виконання найкращим чином певної справи і на набуття компетентності, вдосконалення своїх умінь, зміна себе, на процес пізнання і розуміння світу (Гордєєва Т. О.) [14, с. 68].

У сучасних масових школах при так званому традиційному навчанні домінування внутрішньої мотивації зустрічається досить рідко, частіше – у школах / класах для обдарованих дітей і в школах з проблемним і розвиваючим навчанням. Як показують дослідження, внутрішня мотивація сприяє успішному освоєнню шкільної та університетської програми, позитивно пов'язана з часом, який приділяється виконанню домашніх завдань і з тенденцією закінчувати школу. З огляду на її роль в ефективності діяльності і психологічне благополуччя, однозначно слід підтримувати радість дитини від процесу пізнання, подолання труднощів, відчуття власної компетентності, вмілості, зростання (Гордєєва Т. О.) [16].

В основу виділення Т. Гордєєвою базових типів зовнішньої мотивації покладені дві потреби – в автономії і повазі. На відміну від внутрішньої мотивації природа зовнішньої автономної мотивації – не діяльнісна, а особистісна. Автономна мотивація виникає від самого індивіда і свідомо обраних ним особистісно значущих життєвих цілей, по відношенню до досягнення яких виконується діяльність є засобом. Сутність її полягає у базовому переживанні автономії суб'єкта діяльності. Домінуюче когнітивний стан при автономній мотивації – відчуття сенсу, значущості та користі виконуваної діяльності для досягнення інших, важливих для особистості цілей (Гордєєва Т. О.) [14, с. 70].

При автономній мотивації людина відчуває себе джерелом виконуваної діяльності, сама спонукаючи себе до її виконання. При цьому потреба в повазі іншими людьми може бути як задоволена, так і фрустрована. Відповідно виділяються два базових підвиди автономної мотивації – з підтримкою потреби в повазі і з її фрустрацією.

Автономна мотивація – характерний стан успішних учнів масових шкіл. У робочому контексті даний тип мотивації також дуже характерний, він особливо виражений у менеджерів, управлінців середньої ланки. У силу рідкості внутрішньої мотивації, а також вираженої зовнішньої соціальної заданості і навчальної, і трудової діяльності слід підтримувати позитивні форми автономної мотивації, що базуються на задоволенні потреб в автономії, повазі і визнанні (Гордєєва Т. О.) [13, с. 71].

Природа зовнішньої контрольованої мотивації – міжособистісна (соціальна): «контрольована мотивація задається відносинами людини з її найближчим оточенням. В її основі лежить відчуття контролю, фрустрації потреби людини в автономії. Подібний тип мотивації виділявся в класифікаціях П. Якобсона, М. Матюхіної як зовнішня негативна мотивація» (Гордєєва Т. О.) [13, с. 72].

Контрольована мотивація виникає в результаті неефективних форм взаємодії з іншими людьми, які, контролюючи процесом навчання фруструють потреби суб'єкта в автономії і повазі. При цьому типі мотивації стимул до діяльності виходить від інших людей і неефективних відносин з ними. На цій підставі виділяються два базових підвиди цього типу мотивації: 1) з фрустрацією потреби в повазі і 2) з відносним задоволенням потреби в повазі, при якому фрустрованою виявляється тільки потреба в автономії, і для індивіда будуть характерні почуття сорому і провини як основні регулятори його діяльності (Гордєєва Т. О.) [13].

Контрольована мотивація – досить характерний стан в сучасних школах, при так званому традиційному навчанні вона домінує у більшості школярів. При цьому багато батьків і вчителі дотримуються міфів про продуктивність даного типу мотивування або його неминучості. Також цей стан характерно для працівників низькокваліфікованих професій. З огляду на негативні наслідки контрольованою мотивацією для ефективності діяльності і психологічного благополуччя індивіда, бажано уникати побудови діяльності на даному типі мотивації в силу тих наслідків, які вона

за собою несе (Гордєєва Т. О.) [13].

Отже, дослідниця зазначає, що саме домінуючий тип мотивації (внутрішня, автономна і контрольована) обумовлює сутність та успішність навчальної діяльності.

Більшість дослідників зазначають, що мотивація виступає детермінантою успішного навчання. Попри це слід вказати, що сама мотивація створює лише основу для розвитку студента, адже успішність залежить саме від реалізації його мотивів. Також варто зазначити, що початкова мотивація також має свої відмінності на різних курсах навчання.

Висновки до першого розділу

Проведене теоретичне дослідження дозволяє зробити наступні висновки за теоретичною частиною кваліфікаційної роботи:

1. У сучасній психологічній науці *мотив* розуміється як збуджувальний стимул, який має істотні взаємозв'язки з іншими категоріями діяльності особистості, перш за все – потребою. *Мотивація* особистості має ширше значення, визначається через сукупність символів, що стимулюють активність особистості і позначають процес утворення мотивів. Отже, мотивація пояснює поведінку, а саме спрямованість та активність особистості. У цілому мотивація виступає рушійною силою будь-якої діяльності людини. Одним із факторів успішного навчання та освоєння професійної діяльності є саме мотиваційна спрямованість.

Мотиви особистості формуються під впливом наступних чинників: внутрішні або зовнішніх; біологічних або соціальних; активності особистості (мотиви діяльності та поведінки); виду поведінки чи діяльності (аморальні та моральні); ієрархії мотивів (актуальні або потенційні); адекватності умов здійснення (адекватні або неадекватні); суспільністю значення (корисливі чи безкорисливі) та психічного здоров'я (нормальні або патологічні).

2. Мотивація навчання формується з переліку спонукань, що постійно змінюються і утворюють нові взаємозв'язки один з одним.

Дослідники виокремлюють три основні види навчальної мотивації: мотивація на одержання знань, прагнення до придбання знань, допитливість; мотивація на придбання професії, прагнення отримати професійні знання і сформувати професійно важливі якості; мотивація на одержання диплома, прагнення отримати диплом.

У цілому можна визначити дві групи формування мотивації навчання студентів: 1) педагогічні, що забезпечують використання колективних, групових та індивідуальних форм навчання; створення ситуацій досягнення успіху; проблемний характер навчання; різноманітність і емоційне забарвлення навчального матеріалу; організацію педагогічної практики, науково-дослідної та самостійної позааудиторної роботи студентів; організацію контролю і самоконтролю; 2) психологічні, які передбачають застосування стимулюючої діагностики для визначення потенціалу студентів при формуванні мотивації навчання, оцінки її результатів, створення ситуації рефлексії студентами результатів діагностики; профілактики; групових та індивідуальних форм психологічного консультування та психологічної корекції.

3. Більшість дослідників зазначають, що мотивація виступає детермінантою успішного навчання. Попри це слід вказати, що сама мотивація створює лише основу для розвитку студента, адже успішність залежить саме від реалізації його мотивів. Також варто зазначити, що початкова мотивація також має свої відмінності на різних курсах навчання.

Цікаві результати вивчення мотивації навчальної діяльності як фактора успішності були отримані у дослідженні Т. Гордєєвої. Авторка виокремлює три базові типи мотивації – внутрішню, автономну і контрольовану. Так, *внутрішня мотивація* має три характерних варіанти – мотивація досягнення, мотивація компетентності і мотивація пізнання (останній тип релевантний для навчальної діяльності, у разі будь-якої іншої це буде задоволення від процесу її виконання). При *автономній мотивації* людина відчуває себе джерелом виконуваної діяльності, сама спонукаючи

себе до її виконання. Відповідно виділяються два базових підвиду автономної мотивації – з підтримкою потреби в повазі і з її фрустрацією. *Контрольована мотивація* виникає в результаті неефективних форм взаємодії з іншими людьми, які, контролюючи процесом навчання фруструють потреби суб'єкта в автономії і повазі. При цьому типі мотивації стимул до діяльності виходить від інших людей і неефективних відносин з ними. На цій підставі виділяються два базових підвиду цього типу мотивації: 1) з фрустрацією потреби в повазі і 2) з відносним задоволенням потреби в повазі, при якому фрустрованою виявляється тільки потреба в автономії, і для індивіда будуть характерні почуття сорому і провини як основні регулятори його діяльності.

РОЗДІЛ 2

ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ МОТИВАЦІЙНОЇ СПРЯМОВАНOSTІ ЯК ЧИННИКА УСПІШНОСТІ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ ПЕРШОГО КУРСУ ЗВО

2.1. Організація та особливості проведення дослідження (загальна характеристика вибірки та методів дослідження)

Теоретичне дослідження дозволило визначити, що мотивація навчальної діяльності є необхідною та важливою для успішного здійснення навчального процесу. Саме відсутність мотивації навчання може стати причиною низької успішності і у цілому заважати засвоїти обрану професію. Важливе значення у вивченні мотивації як фактору успішності особистості займає питання пріоритетності тих чи інших видів мотивів для успішності саме навчальної діяльності.

Тому, у другому розділі кваліфікаційної роботи поставлено за мету визначення характеру взаємозв'язку мотиваційної спрямованості студентів першокурсників з їх успішністю навчання. З метою досягнення мети поставлено виконання наступних діагностичних завдань:

1. Емпірично визначити мотиваційні тенденції та мотиви учбової діяльності студентів першокурсників.
2. Проаналізувати рівень потреби в досягненнях та результати успішності навчання студентів.
3. Визначити внутрішню організацію мотиваційної спрямованості студентів з різним рівнем успішності навчання.

Емпіричну вибірку склали студенти-першокурсники денної форми навчання факультету психології, історії та соціології, спеціальностей «Психологія» та «Історія» Херсонського державного університету. Загальна кількість досліджуваних 55 студентів, віком від 17 до 18 років. Діагностика проводилася одразу після складання першої заліково-екзаменаційної сесії.

В емпіричній частині дослідження застосовано наступний комплекс діагностичного інструментарію, що представлений у таблиці 2.1.

Таблиця 2.1.

Методи емпіричного дослідження

№	Метод	Мета методики та основні показники
1.	Методика «Вивчення мотивів учбової діяльності студентів» (А. Реана, В. Якуніна)	Спрямована на виявлення домінуючих мотивів учбової діяльності студентів. Список мотивів за методикою: стати висококваліфікованим спеціалістом; отримати диплом; успішно продовжити навчання на наступних курсах; успішно навчатися, здавати екзамени на «добре» і «відмінно»; постійно отримувати стипендію; отримати глибокі і стійкі знання; бути постійно готовим до занять; не запустити вивчення предметів учбового циклу; не відставати від однокурсників; забезпечити успішність майбутньої професійної діяльності; виконувати педагогічні вимоги; досягти поваги викладачів; бути прикладом для однокурсників; досягти схвалення батьків і оточуючих; уникати осудження і покарання за погане навчання; отримати інтелектуальне задоволення.
2.	Методика для діагностики навчальної мотивації студентів (А.Реан і В. Якунін, модифікація Н. Бадмаєва)	Призначена для визначення домінуючої навчальної мотивації студентів. Основні групи мотивів за методикою: комунікативні мотиви; мотиви запобігання; мотиви престижу; професійні мотиви; мотиви творчої самореалізації; учбово-пізнавальні мотиви; соціальні мотиви.
3.	Методика «Вивчення мотивації навчання у виші» (Т. Ільїна)	Методика дозволяє вивчити структуру мотивації навчання у виші. Диференціація відповідей здійснюється за трьома шкалами: «набуття знань», «оволодіння професією», отримання диплому».

Продовження таблиці 2.1.

4.	Опитувальник «Потреба в досягненнях» (Ю. Орлова)	Направлений на виявлення рівня потреби в досягненнях, цілеспрямованості у навчанні студентів. Показники за методикою: низький рівень у досягненнях; рівень нижче середнього; рівень середній; рівень вище середнього; високий рівень в досягненнях.
5.	Опитувальник «Вивчення мотивації успіху та страху невдач» (А. Реана)	Направлений на виявлення мотивації успіху або страху невдач. Можна визначити: мотивацію на успіх (надія на успіх); мотиваційний полюс не виражений; ближче до страху невдач; ближче до мотивації успіху.

Успішність навчання студентів першого курсу оцінювалася за результатами складання першої заліково-екзаменаційної сесії.

З метою визначення внутрішньої організації мотиваційної спрямованості студентів з різним рівнем успішності навчання застосовано факторний аналіз.

2.2. Визначення мотивації навчання та мотивів учбової діяльності студентів першокурсників

Вивчення мотивів навчальної діяльності відбувалося за допомогою методик: «Мотиви учбової діяльності студентів» (А. Реана) та методики «Діагностика навчальної мотивації студентів» (А. Реана та В. Якуніна у модифікації Н. Бадмаєва) та «Вивчення мотивації навчання у виші» (Т. Ільїна)

У таблиці 2.2. представлені результати вивчення основних мотивів навчання студентів першого курсу.

За отриманими результатами встановлено, що максимальне значення для студентів (7 балів) мають такі мотиви: забезпечення успішності майбутньої професійної діяльності, стати висококваліфікованим

спеціалістом та отримати диплом. Важливе значення (6 балів) для них мають також мотиви – постійно отримувати стипендію, досягти повагу викладачів та успішно продовжувати навчання на наступних курсах.

Таблиця 2.2

**Результати дослідження мотивів навчальної діяльності студентів
першого курсу**

Рангове місце	Мотиви учбової діяльності
1	Бути прикладом для однокурсників; отримати інтелектуальне задоволення
2	Бути постійно готовим до занять; не відставити від однокурсників
3	Досягти схвалення батьків і оточуючих; виконувати педагогічні вимоги; не запустити вивчення предметів учбового циклу
4	Отримати глибокі і стійкі знання.
5	Уникати осудження і покарання за погане навчання; успішно навчатися, здавати екзамени на «добре» і «відмінно».
6	Постійно отримувати стипендію; досягти поваги викладачів; успішно продовжити навчання на наступних курсах.
7	Забезпечити успішність майбутньої професійної діяльності; стати висококваліфікованим спеціалістом; отримати диплом.

Дані результати можуть свідчити про те, що для студентів має важливе значення їх професійне становлення, оскільки вони прагнуть стати висококваліфікованими спеціалістами та отримати диплом. Але слід вказати, що їх мотиви не пов'язані з успішністю навчання, для них не мають значення такі мотиви, як (1 бал) отримання інтелектуального задоволення від навчання, бути прикладом для однокурсників, бути готовим постійно до занять, не відставати від однокурсників. Це може вказувати на відчутність «здорової» конкуренції, оскільки успішність

серед однокурсників для них не важлива.

Більшість студентів прагнуть стати спеціалістами, досягти повагу викладачів, отримувати стипендію, та не мають мотивації саме на навчання як засіб професійного росту. На наш погляд, це пов'язано з тим, що мотиви учбової діяльності знаходяться в суперечності між собою, оскільки бажання стати спеціалістом у своїй професії передбачає мотивацію до успішного навчання, учіння, а не тільки отримання матеріальної нагороди за їх наполегливість та успішність.

У таблиці 2.3. представлені результати дослідження домінуючої мотивації навчання студентів.

Таблиця 2.3.

Результати дослідження мотивації навчання студентів першого курсу

Вид мотивації навчання	Середній показник
Комунікативна	3,6
Запобігання невдачам	4,3
Престиж	4,8
Професійна	4,1
Творча самореалізація	3,4
Навчально-пізнавальна	3,7
Соціальна	2,9

Аналізуючи отримані результати можна стверджувати, що домінуючими мотивами навчання студентів першого курсу: є мотив престижу (4,8), мотиви запобігання невдач (4,3) та професійні мотиви (4,1).

У цілому можна говорити, що студенти мають професійну мотивацію, прагнуть запобігати невдачам та керуються мотивами престижу. Та слід відмітити, що навчально-пізнавальна мотивація, творча самореалізація не виявилися значимими для студентів. Це вказує на те, що вони прагнуть отримати професію та не прикладають до цього зусиль, що

може призводити до незадоволення професією або внутрішньо-особистісного конфлікту.

Такі результати підтверджують попередні, оскільки нами вже було виявлено, що першокурсники прагнуть стати професіоналами та не мають мотивації на успішність навчання. Такі мотиваційні тенденції можуть носити конфліктний характер для їх особистості, оскільки не допомагають досягти основного мотиву навчання.

За методикою «Вивчення мотивації навчання у виші» (Т.Ільїна) були отримані наступні результати, що зображені на рис. 2.1.

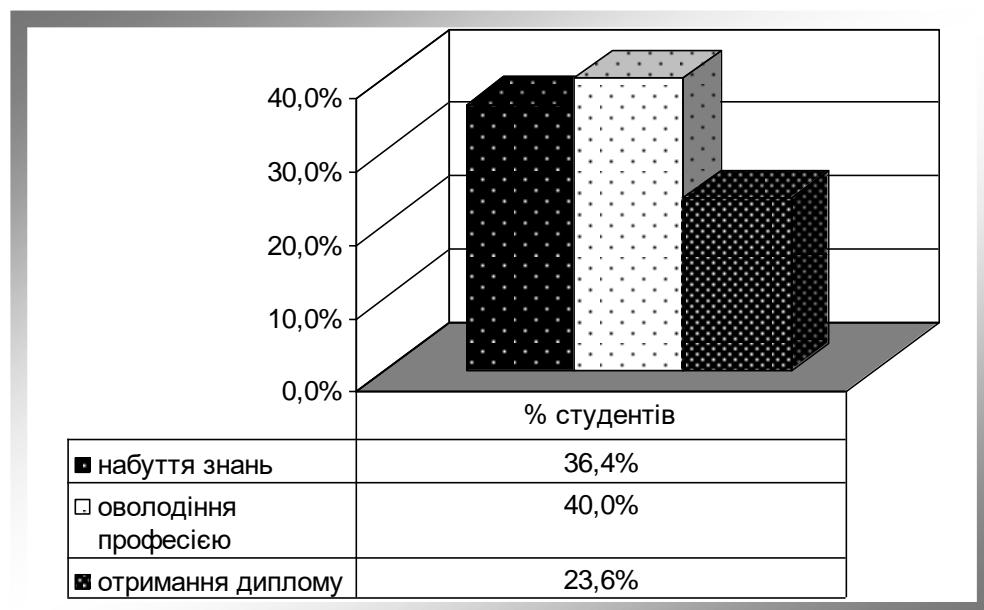

Рис. 2.1. – Результати дослідження мотивації навчання студентів першого курсу

За отриманими результатами встановлено, що у більшості студентів (40 %) домінує навчальна мотивація – оволодіння професією, у 36,3 % домінує мотивація – набуття знань, у 23,6 % мотивація – отримання диплому.

Отже, більшість студентів (40 %) першого курсу мають орієнтацію на оволодіння професією, схожі результати були отримані за попередніми методиками дослідження. Можемо стверджувати, що більшість досліджуваних свідомо обрали професію, оскільки реалізують потребу в

оволодінні зазначеним видом діяльності. Така мотивація вказує на розвинену міру усвідомлення обраної професії, як зазначає М. Коць: «мотивація оволодіння професією формується в людини по мірі усвідомлення нею суспільної важливості обраної діяльності і правильної оцінки своїх індивідуальних схильностей та здібностей» (Коць М. О.) [30, С. 57].

Значна кількість студентів (36,3 %) володіє мотивацією – набуття знань. Це свідчить про те, що такі студенти мають внутрішню мотивацію, що характеризує їх прагнення до придбання знань та допитливість.

Найменший відсоток студентів – 23,6 % мають бажання лише отримати диплом. Така мотивація характеризує зовнішній аспект мотиваційної спрямованості.

Отже, результати дослідження мотивації навчання та мотивів учбової діяльності студентів першокурсників свідчить про наступне: для більшості студентів домінуючими мотивами учбової діяльності є – забезпечення успішності майбутньої професійної діяльності; стати висококваліфікованим спеціалістом; отримати диплом; оволодіти професією та отримати знання. Домінуючими мотивами навчання студентів першого курсу: є мотив престижу, мотиви запобігання невдач та професійні мотиви.

2.3. Результати дослідження успішності навчання студентів та особливості їх мотивації досягнення

Результати успішності студентів під час складання першої заліково-екзаменаційної сесії дозволили визначити наступні результати, що представлені на рис. 2.2.

Більшість студентів (49 %) мають змішаний рівень успішності (відмінно, добре, задовільно), 27,3 % мають оцінки відмінно та добре; відмінні оцінки мають лише 3,7% студентів.

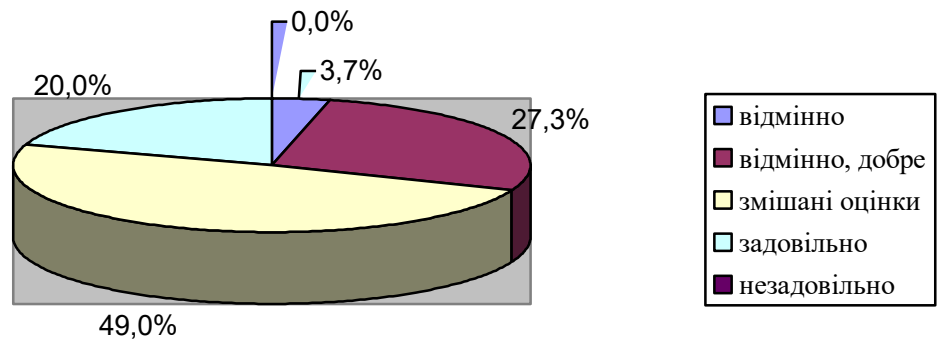

Рис. 2.2. - Результати успішності студентів першокурсників під час складання заліково-екзаменаційної сесії (у %)

Отже, більшість студентів (49%) демонструють змішаний рівень успішності. Такі результати успішності пов'язуємо з низькою потребою в досягненнях та невизначеною мотивацією у цілому, що будемо досліджувати далі. Також вважаємо, що такі результати пов'язані з новою соціальною ситуацією розвитку, що також може впливати на рівень успішності.

Опитувальник «Потреба в досягненнях» (Ю. Орлова) дозволив проаналізувати рівень потреби в досягненнях студентів першокурсників. Отримані результати зображені на рис. 2.2.

Аналізуючи отримані результати можемо стверджувати, що для більшості студентів характерний середній (30 %), вище середнього (24 %) та низький рівні потреби (28 %) в досягненнях. Лише 12 % виявляють високий рівень потреби у досягненнях та 6 % нижче середнього.

Для студентів з середнім рівнем потреби в досягненнях (30 %) притаманне бажання зробити справу краще, ніж вони справлялися з нею у минулому. Такі студенти демонструють цілеспрямованість, стійку орієнтація на успіх і відсутність духу суперництва. Таким студентам, як

правило, не вистачає творчого потенціалу, а саме здатності розв'язувати різні завдання нетиповими способами.

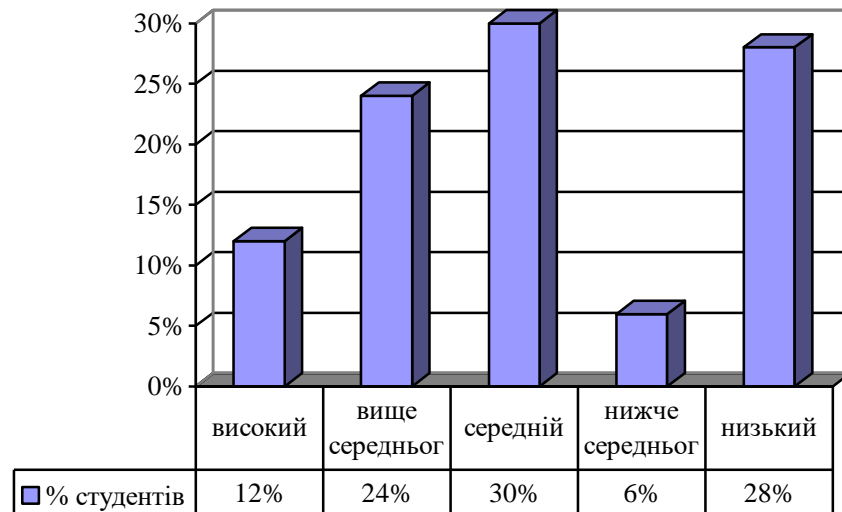

Рис. 2.2. – Результати дослідження домінуючого рівня потреби у досягненнях студентів першокурсників

Для студентів з рівнем потреби в досягненнях вище середнього (24 %) характерна схильність захоплюватися роботою, вони виявляють бажання і вміння навчатися з інтересом. Такі студенти виявляють незадоволеність досягнутим, стійку орієнтацію на успішне вирішення нових завдань. Вони демонструють незалежність в прийнятті рішень і водночас можуть продуктивно працювати в колективі.

28 % студентів мають низький рівень потреби в досягненнях. Таким досліджуваним необхідно формувати в собі стійку цілеспрямованість у роботі та навчанні. Під час навчання їм необхідно давати зрозумілий алгоритм або наочний приклад. Успішність роботи даних студентів суттєво залежить від заохочення з боку інших (батьків, однокурсників, викладачів).

Таким чином можемо стверджувати, що більшість студентів виявляють середній та низький рівні потреби в досягненнях.

На рис. 2.3 представлені результати за методикою «Вивчення мотивації успіху та страху невдач». Визначено, що у більшості студентів (49 %) першого курсу мотиваційний полюс не виявлений, 40 %

демонструють мотивацію на успіх та 11 % мотивовані на невдачу.

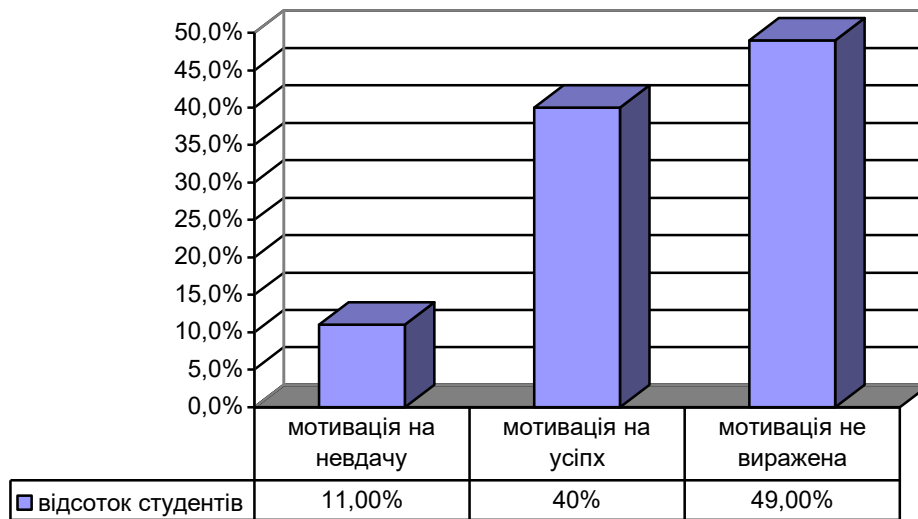

Рис. 2.3. – Результати дослідження мотивації успіху та страху невдач студентів першого курсу

Отже, у більшості студентів першого курсу (49 %) мотиваційний полюс не виражений. Для таких студентів успіх та невдачі не мають вагомого значення, а звідси може впливати низька потреба в досягненнях та незадовільний рівень успішності.

40 % студентів мають мотивацію на успіх. Мотивація на успіх відноситься до позитивної мотивації. При такій мотивації студенти починаючи справу, мають на увазі досягнення чогось конструктивного, позитивного, оскільки їх активність пов'язана у цілому з надією на успіх і потребою в досягненні даного успіху. Такі студенти звичайно впевнені в собі, у своїх силах, відповідальні, ініціативні й активні. Їх відрізняє наполегливість у досягненні мети, цілеспрямованість.

Найменший відсоток студентів – 11% мотивовані на невдачу. Мотивація на невдачу відноситься до негативної мотивації, оскільки активність таких студентів пов'язана з потребою уникнути осудження та покарання. Сутність такої мотивації лежить в ідеї уникання негативних очікувань. Починаючи нову справу такі студенти заздалегідь мають страх

можливих невдач, їх думки пов'язані лише з бажанням уникнення цієї можливої невдачі, а не про засоби та можливості, що дозволять досягнути успіху. Студенти, що мотивовані на невдачу, у більшості випадків характеризуються підвищеним рівнем тривожності та низькою мірою впевненістю у своїх силах. Намагаються уникати відповідальних завдань, а при необхідності рішення занадто відповідальних завдань можуть впадати в стан близький до панічного.

Отже, результати дослідження успішності навчання студентів та особливості їх мотивації досягнення свідчать про наступне: більшість студентів мають змішаний рівень успішності. Для більшості першокурсників характерний середній рівень потреби в досягненнях та невизначений мотиваційний полюс.

2.4. Визначення внутрішньої організації мотиваційної спрямованості студентів з різним рівнем успішності навчання

Наступним кроком дослідження було проведення факторного аналізу за допомогою пакета програм STATISTICA 10.0. Метою застосування процедури факторного аналізу у рамках дослідження є виявлення структури взаємозв'язків показників мотиваційної спрямованості з рівнем успішності навчання студентів.

Визначену у ході факторизації структуру було спрощено за допомогою процедури обертання (ротації) – Varimax. Результати проведеного аналізу після процедури ротації Varimax normalized вказують на те, що успішність навчання студентів першого курсу визначається особливостями організації їх мотиваційної спрямованості.

У таблиці 2.4 та 2.5 представлені результати за кожним виявленим фактором (двохфакторна модель успішності навчання студентів першого курсу), де представлені лише значущі взаємозв'язки.

Перший фактор (таблиця 2.4) задається наступними змінними: рівень

успішності навчання (0,878); мотивом – забезпечити успішність майбутньої професійної діяльності, стати висококваліфікованим спеціалістом, отримати диплом (0,793); мотивом – бути прикладом для однокурсників, отримати інтелектуальне задоволення (0,659); мотивом – отримати глибокі і стійкі знання (0,793); мотивом – уникати осудження і покарання за погане навчання, успішно навчатися, здавати екзамени на «добре» і «відмінно» (0,788); навчально-пізнавальною мотивацією навчання (0,619); рівнем потреби у досягненнях (0,895) та мотивацією на успіх (0,740). Даний фактор позначений нами як мотиваційна спрямованість студентів з високим рівнем успішності навчання.

Таблиця 2.4

**Мотиваційна спрямованість студентів з високим рівнем
успішності навчання**

Показники	Фактор 1
Рівень успішності навчання	0,878
Забезпечити успішність майбутньої професійної діяльності; стати висококваліфікованим спеціалістом; отримати диплом	0,793
Бути прикладом для однокурсників; отримати інтелектуальне задоволення	0,659
Отримати глибокі і стійкі знання	0,793
Уникати осудження і покарання за погане навчання; успішно навчатися, здавати екзамени на «добре» і «відмінно».	0,788
Навчально-пізнавальна мотивація навчання	0,619
Рівень потреби в досягненнях	0,895
Мотивація на успіх	0,740
% загальної дисперсії	8,455

Найбільше навантаження за даним фактором мають такі показники, як рівень успішності навчання; рівень потреби у досягненнях; мотив – уникнення осудження за погане навчання; мотив – забезпечити успішність

майбутньої професійної діяльності; мотив – отримати глибокі і стійкі знання та мотивація на успіх. Отже, дані змінні у більшій мірі обумовлені дією даного фактора. Також слід відмітити, що дані показники виявилися лише з позитивними вагами.

Отримані результати за першим фактором дозволяють стверджувати про те, що високий рівень успішності навчання студентів першого курсу задається такими особливостями їх мотиваційної спрямованості:

З ростом успішності підвищується орієнтація студентів на власні досягнення. Такі результати прогнозовані, оскільки успішний рівень навчання обумовлюється прагненнями студентів перевершити уже досягнутий рівень успішності у минулому або реалізацією змагання самим з собою.

Можемо стверджувати, що відмінний рівень успішності студентів обумовлюється їх мотивацією на успіх, а отже орієнтацією студентів на активність, досягнення результатів діяльності, що не пов'язано зі страхом отримання помилок. Надія на успіх, потреба в досягненні успіху обумовлює навчально-пізнавальну мотивацію студентів, а отже бажання навчатися та отримувати знання.

Також встановлено, що саме такі мотиви навчальної діяльності, як бажання отримати глибокі і стійкі знання; бажання забезпечити успішність майбутньої професійної діяльності та бажання уникати осудження і покарання за погане навчання підвищують загальний рівень успішності студентів.

У цілому можемо зазначити, що у більшості студентів з високим рівнем успішності домінує мотивація на успішне навчання та мотивація на отримання професійних знань, що відображає саме внутрішню мотиваційну спрямованість.

Зміст другого фактора (таблиця 2.5) утворили такі показники: рівень успішності навчання (-0,834); мотив – отримати глибокі і стійкі знання (-0,797); мотив – забезпечити успішність майбутньої професійної діяльності

(-0,759); творча самореалізація (0,813); навчально-пізнавальна мотивація (0,613); рівень потреби в досягненнях (-0,595) та мотивація на успіх (-0,533). Даний фактор позначений як «мотиваційна спрямованість студентів з низьким рівнем успішності навчання».

Найбільше навантаження за даним фактором мають такі показники, як рівень успішності; бажання отримати глибокі і стійкі знання; бажання забезпечити успішність професійної діяльності та творча самореалізація. Отже, саме ці мотиви обумовлюють низький рівень успішності навчання. Негативні ваги рівня успішності навчання студентів сполучаються з негативними вагами показників міри виразності їх мотивації навчання. Разом з тим дані змінні пов'язані з позитивною вагою показника – творча самореалізація.

Таблиця 2.5

**Мотиваційна спрямованість студентів з низьким рівнем
успішності навчання**

Показники	Фактор 2
Рівень успішності навчання	-0,834
Отримати глибокі і стійкі знання	-0,797
Забезпечити успішність майбутньої професійної діяльності; стати висококваліфікованим спеціалістом; отримати диплом.	-0,759
Творча самореалізація	0,813
Навчально-пізнавальна мотивація навчання	0,613
Рівень потреби в досягненнях	-0,595
Мотивація на успіх	-0,533
% загальної дисперсії	7,955

Отримані результати за другим фактором дозволяють стверджувати про те, що низький рівень успішності навчання студентів першого курсу задається такими особливостями їх мотиваційної спрямованості:

Студенти з низьким рівнем успішності не мають мотивації на

отримання глибоких та стійких знань під час навчання. Також для студентів не важливо успішність їх професійної діяльності та відсутнє бажання стати висококваліфікованим спеціалістом. Такі результати вказують на те, що у даної групи студентів не має мотивації саме на навчання як засіб професійного росту. У цілому така мотивація корелює з низьким рівнем успішності та низьким рівнем потреби у досягненнях. Припускаємо, що такі студенти обрали не ту професію, або навчаються лише заради отримання документу про закінчення ЗВО.

Також встановлено, що у студентів з низьким рівнем успішності домінує творча самореалізація як мотив навчальної діяльності. Дані результати є цікавими та суперечливими. Саме низький рівень успішності навчання студентів пов'язаний з їх високим рівнем креативності та бажанням самовиражатися. Отже, творчий потенціал не залежить від високого рівня успішності.

У цілому можемо зазначити, що у більшості студентів з низьким рівнем успішності не має мотивації на отримання знань під час навчання та забезпечення успішності професійної діяльності, що відображає саме зовнішню мотиваційну спрямованість.

Проведений факторний аналіз дозволяє стверджувати, що мотиваційна спрямованість студентів залежить від їх рівня успішності навчання.

Висновки до другого розділу

1. Емпірично визначено мотиваційні тенденції та мотиви учбової діяльності студентів першокурсників:

- за отриманими результатами встановлено, що максимальне значення для студентів мають такі мотиви: забезпечення успішності майбутньої професійної діяльності, стати висококваліфікованим спеціалістом та отримати диплом. Важливе значення для них мають також мотиви – постійно отримувати стипендію, досягти повагу викладачів та успішно продовжувати навчання на наступних курсах. Дані результати

можуть свідчити про те, що для студентів має важливе значення їх професійне становлення, оскільки вони прагнуть стати висококваліфікованими спеціалістами та отримати диплом. Але слід вказати, що їх мотиви не пов'язані з успішністю навчання, для них не мають значення такі мотиви, як отримання інтелектуального задоволення від навчання, бути прикладом для однокурсників, бути готовим постійно до занять, не відставати від однокурсників. Це може вказувати на відчутність «здорової» конкуренції, оскільки успішність серед однокурсників для них не важлива;

- домінуючими мотивами навчання студентів першого курсу: є мотив престижу, мотиви запобігання невдач та професійні мотиви. У цілому можна говорити, що студенти мають професійну мотивацію, прагнуть запобігати невдачам та керуються мотивами престижу. Та слід відмітити, що навчально-пізнавальна мотивація, творча самореалізація не виявилися значимими для студентів. Це вказує на те, що вони прагнуть отримати професію та не прикладають до цього зусиль, що може призводити до незадоволення професією або внутрішньо-особистісного конфлікту.

2. Проаналізувати рівень потреби в досягненнях та результати успішності навчання студентів:

- більшість студентів (49 %) мають змішаний рівень успішності (відмінно, добре, задовільно), 27, 3 % мають оцінки відмінно та добре; відмінні оцінки мають лише 3,7 % студентів;

- аналізуючи отримані результати можемо стверджувати, що для більшості студентів характерний середній (30 %), вище середнього (24 %) та низький рівні потреби (28 %) в досягненнях. Лише 12 % виявляють високий рівень потреби у досягненнях та 6 % нижче середнього;

- у більшості студентів першого курсу (49 %) мотиваційний полюс не виражений. Для таких студентів успіх та невдачі не мають вагомого значення, а звідси може впливати низька потреба в досягненнях та незадовільний рівень успішності.

3. Результати проведеного аналізу після процедури ротації Varimax normalized вказують на те, що успішність навчання студентів першого курсу визначається особливостями організації їх мотиваційної спрямованості:

Перший фактор задається наступними змінними: рівень успішності навчання (0,878); мотивом – забезпечити успішність майбутньої професійної діяльності, стати висококваліфікованим спеціалістом, отримати диплом (0,793); мотивом – бути прикладом для однокурсників, отримати інтелектуальне задоволення (0,659); мотивом – отримати глибокі і стійкі знання (0,793); мотивом – уникати осудження і покарання за погане навчання, успішно навчатися, здавати екзамени на «добре» і «відмінно» (0,788); навчально-пізнавальною мотивацією навчання (0,619); рівнем потреби у досягненнях (0,895) та мотивацією на успіх (0,740). Даний фактор позначений нами як мотиваційна спрямованість студентів з високим рівнем успішності навчання.

Зміст другого фактора утворили такі показники: рівень успішності навчання (-0,834); мотив – отримати глибокі і стійкі знання (-0,797); мотив – забезпечити успішність майбутньої професійної діяльності (-0,759); творча самореалізація (0,813); навчально-пізнавальна мотивація (0,613); рівень потреби в досягненнях (-0,595) та мотивація на успіх (-0,533). Даний фактор може бути позначений як «мотиваційна спрямованість студентів з низьким рівнем успішності навчання».

Отже, встановлено, що у більшості студентів з *високим рівнем успішності* домінує мотивація на успішне навчання та мотивація на отримання професійних знань, що відображає саме внутрішню мотиваційну спрямованість. У більшості студентів з *низьким рівнем успішності* не має мотивації на отримання знань під час навчання та забезпечення успішності професійної діяльності, що відображає саме зовнішню мотиваційну спрямованість.

ВИСНОВКИ

Теоретичне та емпіричне визначення взаємозв'язку мотиваційної спрямованості студентів-першокурсників з успішністю їх навчання дозволяє зробити наступні висновки у відповідності до поставлених завдань:

1. На основі вивчення сучасних теоретико-емпіричних досліджень визначено сутність, значення та особливості прояву мотиваційної спрямованості особистості. Проаналізовано значення мотивації у процесі навчальної діяльності студента.

Мотивація – це складний механізм поведінки людини (як механізм співвіднесення зовнішніх та внутрішніх факторів поведінки), який визначає виникнення, напрямок і способи здійснення конкретної діяльності. Завдяки мотивації приводяться у відповідність мета діяльності і засоби її досягнення, відбувається доцільність і осмисленість дій особистості. *Мотив* є більш вузьким поняттям, є психологічним фоном, на якому розгортається процес мотивації поведінки у цілому. За допомогою мотивів і емоцій створюється і виявляється психологічне забарвлення тієї чи іншої поведінки, діяльності. Мотив – це спонукання до діяльності, що обумовлено задоволенням певних потреб людини.

Мотивація навчання формується з переліку спонукань, що постійно змінюються і утворюють нові взаємозв'язки один з одним. Дослідники виокремлюють три основні види навчальної мотивації: мотивація на одержання знань, прагнення до придбання знань, допитливість; мотивація на придбання професії, прагнення отримати професійні знання і сформувані професійно важливі якості; мотивація на одержання диплома, прагнення отримати диплом.

Більшість дослідників зазначають, що мотивація виступає детермінантою успішного навчання. Попри це слід вказати, що сама мотивація створює лише основу для розвитку студента, адже успішність

залежить саме від реалізації його мотивів. Також варто зазначити, що початкова мотивація також має свої відмінності вияву на різних курсах навчання.

2. Емпірично визначено мотиваційні тенденції та мотиви учбової діяльності студентів першокурсників. Проаналізовано рівень потреби в досягненнях та результати успішності навчання студентів.

Результати дослідження мотивації навчання та мотивів учбової діяльності студентів першокурсників свідчать про наступне: для більшості студентів домінуючими мотивами учбової діяльності є – забезпечення успішності майбутньої професійної діяльності; стати висококваліфікованим спеціалістом; отримати диплом; оволодіти професією та отримати знання. Домінуючими мотивами навчання студентів першого курсу: є мотив престижу, мотиви запобігання невдач та професійні мотиви.

Результати дослідження успішності навчання студентів та особливості їх мотивації досягнення свідчать про наступне: більшість студентів мають змішаний рівень успішності. Для більшості першокурсників характерний середній рівень потреби в досягненнях та невизначений мотиваційний полюс.

3. Визначено внутрішню організацію мотиваційної спрямованості студентів з різним рівнем успішності навчання.

Результати проведеного факторного аналізу після процедури ротації Varimax normalized вказують на те, що успішність навчання студентів першого курсу визначається особливостями організації їх мотиваційної спрямованості. За результатами факторного аналізу визначено двохфакторну модель успішності навчання студентів першого курсу: перший фактор позначений нами як мотиваційна спрямованість студентів з високим рівнем успішності навчання; другий фактор позначений як мотиваційна спрямованість студентів з низьким рівнем успішності навчання.

Найбільше навантаження за першим фактором мають такі показники, як рівень успішності навчання; рівень потреби у досягненнях; мотив – уникнення осудження за погане навчання; мотив – забезпечити успішність майбутньої професійної діяльності; мотив – отримати глибокі і стійкі знання та мотивація на успіх. Отже, дані змінні у більшій мірі обумовлені дією даного фактора. Також слід відмітити, що дані показники виявилися лише з позитивними вагами.

Найбільше навантаження за другим фактором мають такі показники, як рівень успішності; бажання отримати глибокі і стійкі знання; бажання забезпечити успішність професійної діяльності та творча самореалізація. Отже, саме ці мотиви обумовлюють низький рівень успішності навчання. Негативні ваги рівня успішності навчання студентів сполучаються з негативними вагами показників міри виразності їх мотивації навчання. Разом з тим дані змінні пов'язані з позитивною вагою показника – творча самореалізація.

Отже, встановлено, що у більшості студентів з *високим рівнем успішності* домінує мотивація на успішне навчання та мотивація на отримання професійних знань, що відображає саме внутрішню мотиваційну спрямованість. У більшості студентів з *низьким рівнем успішності* не має мотивації на отримання знань під час навчання та забезпечення успішності професійної діяльності, що відображає саме зовнішню мотиваційну спрямованість.

Перспективою подальших досліджень вбачаємо у визначенні соціально-психологічних чинників мотиваційної спрямованості студентів першого курсу з різним рівнем їх успішності навчання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Антипова Л. А., Стадульская Н. А. Мотивация к достижению успеха как ведущий фактор успешности учебной деятельности. *European research*. 2017. №4 (27). URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/motivatsiya-k-dostizheniyu-uspeha-kak-veduschiy-faktor-uspeshnosti-uchebnoy-deyatelnosti> (дата звернення: 10.02.2021).
2. Баклицький І. О. Психологічні особливості навчальної мотивації студентів. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. Серія психологічна: збірник. Львівський держ. ун-т внутр. справ. Львів, 2008. Вип. 2. С. 16-27.
3. Бакшаева Н. А., Вербицкий А. А. Психология мотивации студентов. М. : Логос, 2006. 225 с.
4. Безмодна В. Мотивації навчання як основна складова оволодіння іноземною мовою студентів немовних спеціальностей. *Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини*. Умань: ФОП Жовтий О.О., 2013. Ч. 2. – С. 32-37.
5. Бех І. Д. Виховання особистості : Сходження до духовності. К. : Либідь, 2006. 272 с.
6. Былахиров К. М., Ковтун Т. Ю. Мотивация в учебной деятельности студентов. *Научно-методический электронный журнал «Концепт»*. 2017. Т. 25. С. 94–95. URL: <http://e-koncept.ru/2017/770514.htm> (дата звернення 10.01.2021).
7. Бурлачук Л. Ф. Словарь – справочник по психодиагностике. 3-е изд. СПб. : Питер, 2007. 380 с.
8. Верисоцкая Е. А. Особенности учебной мотивации в юношеском возрасте. *Гуманитарные научные исследования*. 2019. № 10. URL: <http://human.snauka.ru/2019/10/26341> (дата звернення: 14.01.2021).
9. Вінтюк Ю. Обґрунтована класифікація мотивів: труднощі створення

- та шляхи їхнього подолання. *Вісник Львівського університету. Філософські науки*. 2008. Вип. 11. С. 278-287.
10. Вірна Ж. П. Мотиваційно-сміслова регуляція у професіоналізації психолога: Монографія. Луцьк: Ред.-вид. від. «Вежа» Волин. держ. ун-ту ім. Лесі Українки, 2003. 320 с.
 11. Волянюк А. Мотивація як фактор підвищення навчальної успішності молодших школярів. *Науковий збірник «Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка»*, 2020. Том 1. № 27. с. 241-24.
 12. Гилюн О. В. Освітні мотивації студентської молоді. *Грані: наук.-теорет. і громад.-політ. альманах*. Дніпроп. нац. ун-т ім. О. Гончара; Центр соц.-політ. дослідж. Д., 2012. № 1 (81). 102-104 с.
 13. Гордеева Т. О. Базовые типы мотивации деятельности: потребностная Модель. *Вестн. Моск. ун-та*. Сер. 14. Психология. 2014. № 3. С. 63-78.
 14. Гордеева Т. О. Мотивация достижения: теории, исследования, проблемы. *Современная психология мотивации*; под. ред. Д. А. Леонтьева. М. : Смысл, 2002. С. 47-103.
 15. Гордеева Т. О. Психология мотивации достижения. М. : Смысл ; Издательский центр «Академия», 2006. 336 с.
 16. Гордеева Т. О. Мотивы учебной деятельности учащихся средних и старших классов современной массовой школы. *Психология обучения*. 2010. № 6. С. 17-32.
 17. Гордієнко В. І. Розвиток особистості в процесі професіоналізації: професіогенез особистості. Психологія праці та професійної підготовки особистості: Навч. посіб. / За ред. П. С. Перепелиці, В. В. Рибалки. Хмельницький : ТУП, 2001. С. 48-67.
 18. Губа Н., Кандиба М. Особливості ціннісно-мотиваційної сфери сучасної студентської молоді. *Психологічні перспективи*. 2009. Вип.

13. С. 93-99.
19. Демиденко Н. Н. Профиль потребностей и типы мотивации личности. *Вестник КГУ им. Н.А. Некрасова*. 2009, том 15. С. 206-211.
20. Долгова В. И., Ткаченко В. А. Мотивация профессиональной деятельности студентов: монография. Челябинск : ЗАО «Цицеро», 2011. 100 с.
21. Занюк С. С. Мотиваційний тренінг. Формування мотивації навчальної діяльності у студентів та старшокласників. *Практична психологія та соціальна робота*. 2002. № 8. С. 31-42.
22. Занюк С. С. Психологічні закономірності керування мотивацією учіння студентської молоді: автореф. дис. ... канд. психол. наук: 19.00.07; Ін-т психології ім. Г. С. Костюка АПН України. К., 2004. 20 с.
23. Занюк С. С. Психологія мотивації : Навчальний посібник. К. : Вид. «Либідь», 2002. 304 с.
24. Ильин Е. П. Мотивация и мотивы. СПб. : Питер, 2000. 512 с.
25. Иванцова Н. Б. Психологічні особливості розвитку професійної спрямованості особистості. Проблеми заг. та пед. психології: зб. наук. пр. Ін-ту психології ім. Г. С. Костюка АПН України. К., 2007. Т.9, ч. 2. С. 119 – 124.
26. Канюк С. С. Психологія мотивації : навчальний посібник. Київ : Либідь, 2002. С. 238–248.
27. Климчук В.О. Дослідження особливостей розвитку внутрішньої мотивації студентів у навчальній діяльності. *Науковий часопис НПУ ім. М.П. Драгоманова. Серія 12. Психологія*. № 1 (25). К. : НПУ імені М.П. Драгоманова, 2004. С. 222-232.
28. Климчук В.О. Творча особистість: дослідження ціннісного рівня внутрішньої мотивації навчання. *Психологія. Збірник наукових праць*. К. : НПУ імені М.П. Драгоманова, Випуск 18, 2002. С. 236-240.
29. Ковальчук О. П. Теоретичні аспекти дослідження мотивації

- професійної діяльності військовослужбовців. *Питання психології. Вісник Національного університету оборони України*. 2 (21) /2011. С. 135-40.
30. Коць М.О. Мотивація професійного самовизначення першокурсників – майбутніх психологів. *Практична психологія та соціальна робота*. № 9. 2007. С. 57.
31. Кусакина С. Н. Мотивация поступления в вуз у старшекласников и студентов. *Психологическая наука и образование*. 2008. № 1. С. 58-67.
32. Кутішенко В. П., Ставицька С. О. Психологія розвитку та вікова психологія. К. : Каравелла, 2009. 225 с.
33. Мазуркевич Л.О., Набутовський І. До проблеми формування у студентів потреби в самостійному оволодінні знаннями. *Наука, освіта, суспільство. Матеріали I Міжнародної науково-практичної конференції студентів та молодих науковців*, 2008. Рівне, 2008. С. 55-56.
34. Макаревич О. Мотивація як підґрунтя дій особистості. *Соціальна психологія*. 2006. № 2 (16). С. 134–141.
35. Маслоу А. Мотивация и личность / Пер. с англ. СПб. : Питер, 2007. 352 с.
36. Мешков Н. И., Мешков Д. Н. Мотивация личности как ключевая проблема психологии интеграция образования. Т. 19, № 1, 2015. С. 37-43.
37. Овсянецька Л. П. Мотиваційна основа творчості. *Філософія, соціологія, психологія : збірник наукових праць. Івано-Франківськ : ВДВ ЦІТ*, 2007. Вип. 12. Ч. II. С. 23–30.
38. Олійник В. В, Кальчук О. С. Особливості формування професійної мотивації майбутніх практичних психологів. *Вісник Одеського національного університету*. Серія: Психологічна. Одеса: «Астропринт», 2013. Том 18. Випуск 23. С. 211-219.
39. Помиткіна Л. В. Психологія прийняття особистістю стратегічних

- життєвих рішень: монографія. Кафедра, 2013. 381 с.
40. Савиченко О.М. Особливості розвитку мотивації досягнення успіху у спортивній діяльності. Здібності, творчість, обдарованість: теорія, методика, результати досліджень / За ред. В.О. Моляко, О.Л. Музики. Житомир: Вид-во Рута, 2006. С. 219-236.
41. Савчин М. В., Василенко Л. П. Вікова психологія. Київ, 2005. С. 61-70.
42. Сароян Т. В., Максименко Е. Ю. Психолого-педагогические аспекты учебно-воспитательного процесса в период адаптации студентов к обучению в высшей школе. *Экономические и гуманитарные исследования регионов*, 2016. № 1. С. 43-45
43. Сільвейстр А., Моклюк М. Мотивація навчання студентів як психолого-педагогічна проблема. *Наукові записки. Серія: Проблеми методики фізико-математичної і технологічної освіти*. Випуск 5. С. 152-158.
44. Структура мотивації навчальної діяльності студентів : навч. посіб. / О. С. Кочарян, Є. В. Фролова, В. М. Павленко. Х. : Нац. аерокосм. ун-т ім. М. Є. Жуковського «Харк. авіац. ін.-т, 2011. 40 с.
45. Практикум по общей, экспериментальной и прикладной психологии / В.Д. Балин, В.К. Гайда, В.К. Гербачевский и др. Под общей ред. А.А. Крылова, С.А. Маничева. 2-е изд., доп. и перераб. СПб. : Питер, 2007. 560 с.
46. Хекхаузен Х. Мотивация и деятельность. 2-е изд. / под ред. Д. А. Леонтьева, Б. М. Величковского. СПб. : Питер-пресс; М. : Смысл, 2003. 864 с.
47. Хьелл Л., Зиглер Д. Теории личности. 3-е изд. СПб. : Питер, 2008. 607 с.
48. Эффективность учебной деятельности студентов: проблема выбора факторов успешности и мішеней педагогического воздействия / А. С. Кочарян Е. В. Фролова, В. Н. Павленко, Н. А. Чичихина. *Проблеми*

емпіричних досліджень у психології. 2009. Вип. 2. С. 379-387.

49. Якобсон П. М. Психологические проблемы мотивации поведения человека. М. : А.С.К., 2001. 64 с.
50. Яцишин О. Мотивація навчальної діяльності студентів як психолого-педагогічна проблема. Мотивація навчальної діяльності студентів як психолого-педагогічна проблема. «ПостМетодика». Полтава: ТОВ: «АСМІ». № 5-6 (37-38). 2001. С. 81-85.
51. Allport, G. W. Pattern and growth in personality. N. Y., 1994. 593 p.

ДОДАТКИ

Додаток А

КОДЕКС АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ
ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ ХЕРСОНЬСЬКОГО
ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Я, Безюркова Юлія Миколаївна
учасник(ця) освітнього процесу Херсонського державного університету, УСВІДОМЛЮЮ, що академічна добродесність – це фундаментальна етична цінність усієї академічної спільноти світу.

ЗАЯВЛЯЮ, що у своїй освітній і науковій діяльності **ЗОБОВ'ЯЗУЮСЯ**:

- дотримуватися:
 - вимог законодавства України та внутрішніх нормативних документів університету, зокрема Статуту Університету;
 - принципів та правил академічної добродесності;
 - нульової толерантності до академічного плагіату;
 - моральних норм та правил етичної поведінки;
 - толерантного ставлення до інших;
 - дотримуватися високого рівня культури спілкування;
- надавати згоду на:
 - безпосередню перевірку курсових, кваліфікаційних робіт тощо на ознаки наявності академічного плагіату за допомогою спеціалізованих програмних продуктів;
 - оброблення, збереження й розміщення кваліфікаційних робіт у відкритому доступі в інституційному репозитарії;
 - використання робіт для перевірки на ознаки наявності академічного плагіату в інших роботах виключно з метою виявлення можливих ознак академічного плагіату;
- самостійно виконувати навчальні завдання, завдання поточного й підсумкового контролю результатів навчання:
 - надавати достовірну інформацію щодо результатів власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використаних методик досліджень та джерел інформації;
 - не використовувати результати досліджень інших авторів без використання покликань на їхню роботу;
 - своєю діяльністю сприяти збереженню та примноженню традицій університету, формуванню його позитивного іміджу;
 - не чинити правопорушень і не сприяти їхньому скоєнню іншими особами;
 - підтримувати атмосферу довіри, взаємної відповідальності та співпраці в освітньому середовищі;
 - поважати честь, гідність та особисту недоторканність особи, незважаючи на її стать, вік, матеріальний стан, соціальне становище, расову належність, релігійні й політичні переконання;
 - не дискримінувати людей на підставі академічного статусу, а також за національною, расовою, статевою чи іншою належністю;
 - відповідально ставитися до своїх обов'язків, вчасно та сумлінно виконувати необхідні навчальні та науково-дослідницькі завдання;
 - запобігати виникненню у своїй діяльності конфлікту інтересів, зокрема не використовувати службових і родинних зв'язків з метою отримання нечесної переваги в навчальній, науковій і трудовій діяльності;
 - не брати участі в будь-якій діяльності, пов'язаній із обманом, нечесністю, списуванням, фабрикацією;
 - не підроблювати документи;
 - не поширювати неправду та компрометуючу інформацію про інших здобувачів вищої освіти, викладачів і співробітників;
 - не отримувати і не пропонувати винагород за несправедливе отримання будь-яких переваг або здійснення впливу на зміну отриманої академічної оцінки;
 - не залякувати й не проявляти агресії та насильства проти інших, сексуальні домагання;
 - не завдавати шкоди матеріальним цінностям, матеріально-технічній базі університету та особистій власності інших студентів та/або працівників;
 - не використовувати без дозволу ректорату (деканату) символіки університету в заходах, не пов'язаних з діяльністю університету;
 - не здійснювати і не заохочувати будь-яких спроб, спрямованих на те, щоб за допомогою нечесних і негідних методів досягати власних корисних цілей;
 - не завдавати загрози власному здоров'ю або безпеці іншим студентам та/або працівникам.

УСВІДОМЛЮЮ, що відповідно до чинного законодавства у разі недотримання Кодексу академічної добродесності буду нести академічну та/або інші види відповідальності й до мене можуть бути застосовані заходи дисциплінарного характеру за порушення принципів академічної добродесності.

26.10.2020р
(дата)

Юлія
(підпис)

Безюркова Юлія
(ім'я, прізвище)